

Etelämanner ja Tulimaa 4. – 24.10.2006

Antti Karppi

Vuoden 2004 joulukuussa olin Uuden Seelannin kaakkois-kärjessä Nugget Pointin niemellä, majakan juuressa korkealla kalliolla. Lähestyvä länsimyrsky runnoi vaahtopäisiä aaltoja pärskeyden rannikon edustalla olevia torahampaan teräviä karikiviä vastaan ja tuuli ajoi albatrosseja ja jättiläismyrskylintuja sekä loputtomia määriä nokiliitäjiä kohti avomerta. Katsoessani siinä etelään tiedostin voimakkaasti, että harmaiden vesien tuolla puolen on jää, Etelämantereen reuna. Lumimyrskyliitäjiä ja keisaripingviinejä. Päätös lähteä sinne maan viimeiseen ääreen alkoi kytämään, odottamaan sopivaa aikaa. Joka tulikin.

1. Yleistä

Kun noin kauas kerran lähdetään, on syytä päästä näkemään keisaripingviinejä. Se merkitsi, että tarvittiin jäänmurtajaa; siksi syvällä jäissä ne asustavat. Alan selvä ykkösnimi on amerikkalainen Quark Expeditions, joka tekee Etelämannermatkoja suomalaisvalmisteisella Kapitan Khlebnikov -murtajalla (Wärtsilä 1980). Kotisivu: www.quarkexpeditions.com. Reissu oli hintava, mutta järjestelyt olivatkin sitten viimeisen päälle, mukaan lukien muun muassa useat helikopterilennot murtajalta käsin. Lisäksi Etelämantereen syrjäisyys huomioon ottaen laivalla oli mukana esimerkiksi onnettomuuksien varalta kirurgi ja veripankki, jota varten joutui etukäteen ilmoittamaan veriryhmänsä. Järjestäjää voi todella suositella. Varaukset on syytä tehdä hyvissä ajoin, matkat ovat täysiä. Itse tein varauksen noin viisi kuukautta etukäteen, jolloin paikat olivat jo melkein lopussa.

Keisaripingviinien näkeminen vaatii myös, että matka tehdään ennen joulua, jolloin viimeistään aikuiset linnut ja poikasetkin lähtevät merelle. Kevätpuolella vuotta, jolloin säät ovat parhaimmat, on tuon lajin suhteen liian myöhäistä.

Risteilyn tukikohta oli Ushuaia Argentiinan Tulimaassa, minne lennot kulkivat Helsinki – Madrid – Buenos Aires – Ushuaia. Menomatka kesti 34 tuntia, mukaan lukien 7 tunnin välilasku Buenos Airesissa. Lento Buenos Aires – Ushuaia ja takaisin menee Aerolineas Argentinas / Australes -yhtiöllä, jonka koneet tuppaavat myöhästelemään helposti pari tuntia (ellei suorastaan tule peruutuksia). Lisäksi keli Ushuaiassa voi olla mihin vuodenaikaan tahansa niin huono, että myöhästymisiä tulee lentoyhtiöstä riippumatta. Ei siis kannata virittää liian tiukkaa aikataulua. Huomattakoon vielä, että normaalisti Buenos Airesissa joutuu vaihtamaan ulkomaan kentältä (Ministero Pistarini / Ezeiza) kotimaan kentälle (Jorge Newbury), mikä vei minulta kaksi ja puoli tuntia laskeutumisesta. Lennot Ushuaiaan voivat olla täysiä. Ne on syytä varata hyvissä ajoin, varsinkin jos menee pääturistikautena (joulukuu – helmikuu).

Kaikkien tietolähteiden mukaan, jututtamani argentiinalaiset mukaan lukien, taksien käyttäminen Buenos Airesissa ei ole suositeltavaa. Vähintäänkin tulee huijatuksi hinnan suhteen. Suositeltu kulkuväline on ns. *Remise* eli kuskin kanssa ennalta tilattu auto. Kun varsinkin menomatalla voi ulkomaan kentältä olla kotimaan kentälle kiire, kannattaa nämä tilata etukäteen. Hinta oli noin 20 Pesoa. Muuhunkin kuin tähän on hyvä olla kielitaitoinen paikallinen matka-agentti, jos ei puhu espanjaa. Aiemmin Argentiinassa linturetkellä ollut

tuttu suositti suomalaista paikan päällä asuvaa järjestäjää (Kira Silvander), joka osoittautuikin erinomaiseksi (ks. paluumatkan lentosotkut Aerolineas Argentinasin kanssa). Myös maksut hoituivat helposti pankkisiirroilla Nordeaan ilman tarvetta sohlata argentiinalaisten pankkien kanssa. Kotisivu: www.scandtravel.com.ar.

Lentokentillä ja isommissa hotelleissa pärjää yleensä englannin kielellä, mutta muuten espanjan kielen taito on kurssissaan Argentiinassa.

Merimatka Ushuaiasta Etelämerelle yli Draken salmen (Kap Horn) voi olla melkoista keinutusta, jäänmurtajaa kun ei ole optimoitu moiseen merenkäyntiin. Matkapahoinvointilääkitys on syytä olla kunnossa.

Itselläni oli Scopoderm-matkapahoinvointilääkkeitä, joiden kanssa ei mitään yökötyksen oireita syntynyt.

Jäällä tarvitaan kunnan aurinkolasit lumisokeuden estämiseksi. Quark toimitti vedetöntä (ei jäädy) aurinkoöljyä kertoimella 30, mikä oli yhtä lailla välttämätöntä.

Argentiinan Peso (noin 0,25 EUR kirjoitushetkellä) on hankalasti, jos lainkaan saatavissa Suomesta. Niitä saa vaihdettua muun muassa Euroilla tai US Dollareilla (ei luottokortilla) Buenos Airesin kansainvälisellä lentokentällä ennen tullia. US Dollarit kelpaavat yleensä myös maksuksi, mutta kurssit voivat olla mitä sattuu.

Oppaina käytin seuraavia kirjoja:

1. M.R. de la Pena, Maurice Rumboll: Birds of Southern South America and Antarctica;
2. Hadoram Shirihai: The Complete Guide to Antarctic Wildlife.

Jälkimmäistä voin suositella myös sen perusteella, että se kattaa alueella yleisesti esiintyvät hyljelajit ja valaat.

Lintujen suomenkieleiset nimet ovat BirdLifen vuoden 2006 listan mukaiset, englannin ja latinankieliset nimet ovat Howard and Moore Complete Checklist of the Birds of the World 3. painoksen mukaiset. Kummassakin edellä mainitussa lintuoppaassa on osittain näistä poikkeavia nimiä, ja lisäksi Shirihai tuppaa splittaamaan lajin kuin lajin.

2. Menomatka

Lennot Helsingistä Ushuaiaan toimivat pilkulleen ja matkatavaratkin seurasivat uskollisesti perille saakka. Buenos Airesin kotimaan kentällä oli useamman tunnin odotusaika, minkä hyödynsin läheisessä pienessä La Plata -joen rannan puistossa, josta löytyivät eliksiksi:

- täpläkorvakyyhky (Eared Dove, Zenaida auriculata)
- orneero (Rufous Hornero, Furnarius rufus)
- munkkityranni (Spectacled Tyrant, Hymenops perspicillata)
- naamioväijy (Great Kiskadee, Pitangus sulphuratus)
- liekkivatsarastas (Rufous-bellied Thrush, Turdus rufiventris)
- sitruunasirkkunen (Grassland Yellowfinch, Sicalis luteola)

- etelä-amerikan sirkku (Rufous-collared Sparrow, *Zonotrichia capensis*)
- punarintaturpiaali (White-browed Black-bird, *Sturnella superciliaris*)

Olin lopulta perillä Ushuaiassa 5.10. illalla kahdeksan huuteissa. Ushuaiassa taksin käyttö ei ole ongelma ainakaan kaupungin sisällä, matka lentokentältä rantabulevardilla olevaan hotelliin maksoi 8 Pesoa. Risteilyyn kuulumattomat hotellimajoitukset olin hoitanut Quarkin kautta (Albatross Hotel). Koska Argentiinan sisäiset siirtymiset voivat olla mainituin tavoin lentoyhtiön tai sään takia epävarmoja, tulin pari päivää etukäteen, jotta tarvittaessa olisi ollut mahdollista virittää vaihtoehtoisia kuljetuksia. Paluumatkalla tuo osoittautuikin tarpeelliseksi taktiikaksi.

3. Tulimaa

Koska jäänmurtaja starttasi vasta 9.10. jäi minulle muutama päivä aikaa tutustua paikalliseen luontoon. Kevät oli vasta tulollaan, ja puissa lehdet olivat vielä silmuillaan. Yleisväri oli ruskea. Ushuaia ei ole aivan avomerren rannassa, vaan suojaisehkon (niissä oloissa suojaisehko, Suomessa se kai olisi suhteellisesti otettuna myrskyisehkö) Beaglen kanaalin varressa. Kaupungin ja Kap Hornin välissä on etelässä Chilelle kuuluva suuri Navarinon saari. Muutama kilometri Ushuaian pohjoispuolella saharajaiset Andien viimeiset lumihuiput nousevat yli kilometrin korkeuteen. Vuoret ovat metsärajaan asti tiheän pyökkimetsän peitossa, ja alempanakin joutui saapastelemaan upottavassa säärtä syvämmässä lumihangessa. Goretex-vaellussaapikkaat tulivat tarpeeseen.

Koska kevät oli vasta alullaan, lintumaailma oli vielä köyhä, muutto oli vasta alkamassa. Esimerkiksi alueella kesällä runsaslukuisia patagonian pingviineitä oli vain muutamia. Toisaalta sää suosi ollen aurinkoinen ja suhteellisen vähätuulinen, mikä lienee tähän(kin) aikaan vuotta poikkeuksellista.

Kaupungin rannasta ja sen yläpuolisista metsistä löytyi tuttujen varpusten lisäksi lajit:

- isomyrskyläitäjä (Southern Giant Petrel, *Macronectes gigantes*)
- etelänmyrskylintu (Southern Fulmar, *Fulmarus glacioloides*)
- etelänselkälökki (Kelp Gull, *Larus dominicanus*)
- patagonianlokki (Dolphin Gull, *Leucophaeus scoresbyi*)
- pilkkaviuhdoja (Flying Steamer Duck, *Tachyeres patachonicus*)
- etelänmerimetso (Imperial Shag, *Phalacrocorax atriceps*)
- patagonianmerimetso (Rock Shag, *Phalacrocorax magellanicus*)
- oliivimerimetso (Neotropical Cormorant, *Phalacrocorax brasilianus*)
- valkopäähansu (Upland Goose, *Chloephaga picta*)
- harmaapäähansu (Ashy-headed Goose, *Chloephaga polyocephala*)
- tulimaanhansu (Kelp Goose, *Chloephaga hybrida*)
- tukkasorsa (Crested Duck, *Lophonetta specularioides*)
- patagonianhapaana (Chiloe Wigeon, *Anas sibilatrix*)
- harmaatavi (Speckled Teal, *Anas flavirostris*)
- suippopyrstösorsa (Yellow-billed Pintail, *Anas georgica*)
- yöhaikara (Black-crowned Night Heron, *Nycticorax nycticorax*)
- patagonianrastas (Austral Thrush, *Turdus falcklandii*)
- andien iibis (Black-faced Ibis, *Theristicus melanopis*)
- andientulikulma (Thorn-tailed Rayadito, *Aphrastura spinicauda*)

- marsuhaukka (Black-chested Buzzard-eagle, *Geranoaetus melanoleucus*)
- ruskokarakara (Chimango Caracara, *Milvago chimango*)
- kalkkunakondori (Turkey Vulture, *Cathartes aura*)
- patagonianvihervarpunen (Black-chinned Siskin, *Carduelis barbata*)
- sarapeukaloinen (Sedge Wren, *Cistothorus platensis*)
- pampakirvinen (Correndera Pipit, *Anthus correndera*)
- etelä-amerikansirkku
- etelä-amerikanhyökkäjä (Southern Lapwing, *vanellus chilensis*)
- chilenmeriharakka (Blackish Oystercatcher, *Haematopus ater*)
- patagonianmeriharakka (Magellanic Oystercatcher, *Haematopus leucopus*)
- tuhkavirtaorneero (Dark-bellied Cinclodes, *Cinclodes patagonicus*)
- suopöllö (Short-eared Owl, *Asio flammeus*)
- nokinaamatyranni (Dark-faced Ground Tyrant, *Muscisaxicola maclovianus*)
- kastanjaselkätyranni (Austral Negrito, *Lessonia rufa*)

Chilenmeriharakka.

Patagonianrastas.

Koiras valkopäähansu.

Pilkkaviuhtojakoiras (oik.) ja naaras.

Risteily katamaraanilla kaupungin lähivesille merikarhu- ja merimetsoyhdistykseen tuotti monien edellisten lisäksi:

- chilenkihu (Chilean Skua, *Stercorarius chilensis*)
- isoviuhtoja (Flightless Steamer Duck, *Tachyeres pteneres*)
- keltatuppinokka (Pale-faced Shearwater, *Chionis albus*), 38 yksilöä patagonianmerikarhuhyhteisössä, vielä etelän talvea paossa
- eteläntöyhtökarakara (Southern Caracara, *Caracara plancus*)
- tulimaanorneero (Blackish Cinclodes, *Cinclodes antarcticus*)

Nuori isomyrskyliitäjä.

Etelänmyrskylintu.

Patagonianmerimetsoja.

Vierailu kaupungin länsipuolella Chilen rajalla olevaan luonnonpuistoon toi puolestaan uusia:

- patagonian pingviini (Magellanic Penguin, *Spheniscus magellanicus*) 2 yks.
- isouikku (Great Grebe, *Podiceps major*)
- andienkondori (Andean Condor, *Vultur gryphus*) 2 yks.
- patagoniansirkku (Patagonian Sierra-finch, *Phrygilus patagonicus*)
- tulisilmämonhiitta (Fire-eyed Diucon, *Xolmis pyrope*)

Alueen ykköslaji Chilen tulikärki (Magellanic Woodpecker) jäi löytymättä. Sen löytäminen vaatii paikallisten lintuoppaiden hyödyntämistä. Merkkejä tikkojen läsnäolosta kyllä riitti pyökkeihin hakattujen isojen kolojen muodossa. Syksyn työkiireissä koko Ushuaian osuus reissusta oli jäänyt vähän ex tempore -tasolle, ja lopulta unohdin vielä kaiken kukkuraksi ottaa printtaamani alueen matkaraportit mukaan (ainoa unohtunut roipe). Kuitenkin andienkondorit ynnä muut lämmittivät mieltä, tämä nimittäin oli ensimmäinen kerta, kun kävin Etelä-Amerikassa.

4. Etelämanner ja Draken salmi

Laiva lähti ajallaan illalla 9.10. ja seuraavana aamuna oltiin jo Kap Hornin eteläpuolella. Merenkäynti oli alue huomioonottaen helppo (tuulta vain noin 10 m/s), vaan aika moni matkakumppani oli naamaltaan vihreänharmaa. Itsellä ei ongelmia tullut matkapahoinvointilaastareiden turvin. Matkustajilla oli käytössään puolet laivan laajasta komentosillasta (10. kerros) ja sen yläpuolinen avoin tähystyskansi, joilta oli mahtavat näköalat. Tosin laivan melkoinen kiikkuminen pakotti pitämään toisella kädellä kiinni kauhukahvasta melkein koko ajan. Jäänmurtajan runkorakennetta kun ei ole varsinaisesti suunniteltu avomerikäyttöön.

Meri pääsee kiertämään koko maapallon vapaasti vain täällä, Antarktiksella ympärillä. Maailman merivirroista suurin, päättymättömänä kehänä kiertävä Länsituulten virta on noin 4

kertaa voimakkaampi kuin Eurooppaa lämmittävä Golf-virta. Se kohtaa matkallaan yhden ainoan kapeikon täällä Kap Hornin ja Etelämantereen välillä, missä se pusertaa Draken salmen läpi joka sekunti 140 miljoonaa kuutiometriä vettä, 5000 kertaa enemmän kuin Amazon-joki. Merenkäynti on yleensä sen mukaista eikä Kap Hornin synkkä maine ole sattumaa. Vaan nyt siis päästiin myrskyittä, kuin koira veräjstä.

Laivaa seurasi 10.10. aikamoinen joukko merilintuja:

- jättiläisalbatrossi (Wandering Albatross, *Diomedea exulans*)
- kuningasalbatrossi (Royal Albatross, *Diomedea epomophora*)
- harmaapääalbatrossi (Greyheaded Albatross, *Thalassarche chrysostoma*)
- mustakulma-albatrossi (Blackbrowed Albatross, *Thalassarche melanophrys*)
- tummamyrskyliiitäjä (Northern Giant Petrel, *Macronectes halli*) 1 yks. tunnistettu
- isomyrskyliiitäjä
- etelänmyrskylintu
- isomeriliitäjä (White-chinned Petrel; *procellaria aequinoctialis*)
- nokiliitäjä (Sooty Shearwater, *Puffinus griseus*)
- kapinmyrskyliiitäjä (Pintado Petrel, *Daption capensis*)
- siniliitäjä (Blue Petrel, *Halobaena caerulea*)
- etelänselkälökki
- kuningaspingviini (King Penguin, *Aptenodytes patagonicus*) yksi parvi hetken laivan vieressä

Pahaksi onneksi nuijasin reissun ainoan etelän nokialbatrossin (Light-mantled Sooty Albatross) ollessani imuroimassa lounasta. Toisaalta kuningaspingviinit olivat iso plussa, niitä en ollut odottanut. Ajankohdan varhaisuus kuitenkin ilmeisesti merkitsi niiden laajempaa levinnäisyyttä kuin myöhemmin etelän kesällä. Lähin pesimäalue on Falklandin saarilla ja Etelä-Georgian saarella idempänä. Mustakulma-albatrossi on Tulimaan merenpuoleisilla alueilla yleinen pesimälintu, ja harmaapääalbatrossejakin pesii paljon Kap Hornin eteläpuolella olevilla pienillä Islas Diego Ramirez -saarilla.

Toisena aamuna 11.10. sää oli, jos mahdollista, vielä tyynempi, kun lähestyimme Etelä-Shetlannin saaria Antarktiksien niemimaan edustalla. Tuulettomuus merkitsi albatrossittomuutta, mutta aamua piristivät laivalla jäniksinä muuttomatkaansa etelään suorittavat 5 keltatuppinokkaa, jotka istuskelivat tutkamastoissa ja välillä lentelivät laivan ympärillä. On muuten ainoa Etelämantereella esiintyvä maalintu. Myös ensimmäiset suuret jäävuoret toivat eksotiikkaa. Niiden joukossa alkoi taas tuulikin voimistua.

Keltatuppinokka sääatutkan kuvun päällä.

Iltapäivällä ilmestyi matkan ensimmäinen jäämyrskyliiitäjä (Antarctic Petrel, *Thalassoica antarctica*), ja pian niitä lensi pieni parvi laivan perässä. Kuvatessani keltatuppinokkaparvea

rupesin katsomaan tarkemmin muutamaa yllättävän sutjakkaa valkeaa lintua parvessa. Tarkempi ihmettely paljastikin joukkoon liittyneet ensimmäiset lumimyrskylieitäjät (Snow Petrel, *Pagodroma nivea*).

Jäämyrskylieitälä.

Lumimyrskylieitälä.

Tästä eteenpäin sirot lumimyrskylieitäjät olivat jatkuvia seuralaisiamme, varsinaisia Etelämantereen vertauskuvia keisaripingviinien ohella. Pesimälajeina tämä ja jäämyrskylieitälä ovat maailman eteläisimmät. Yhdyskuntia on yli 400 km päässä Etelämantereen rannasta, sisämaan mannerjäätiköiden läpi nousevien ulimpien vuorenhuippujen eli nunatakkien rinteillä (mm. yli miljoonan jäämyrskylieitäjän yhdyskunta Svarthamarenin kuorrutuksena).

Ensimmäisten jäävuorten ilmestyessä näkyviin löytyi laivan ympäriltä sukellelemasta myös kaksi parvea myssypingviineitä (Chinstrap Penguin, *Pygoscelis antarcticus*). Tämä laji, kuten kuningaspingviinikin, on vähemmän karski kuin varsinaiset etelänpingviinit, joten toivetta sen näkymisestä varsinaisella kohdealueella ei ollut. Kuten useimmat muut alueen vähät lajit myssypingviinikin esiintyy valtavina määrinä harvoilla pesintäkelpoisilla paikoilla. Lajin suurin keskittymä on hieman pohjoisempana Etelä-Orkneyn saarilla, jossa niitä pesii arviolta kaksi miljoonaa Zavodovski Islandin aktiivisen tulivuoren rinteillä. Päivän nuijaus oli tumma-tyrskynpolkija (Black-bellied Storm Petrel), jota sen löytäjä ei meille muille saanut aaltojen joukosta osoitettua. Sinilieitäjät olivat edelleen runsaita, mutta prionien puuttumista ihmeteltiin.

Matkan varrella ohitimme erinäisiä parvia noin kahdeksanmetrisiä lahtivalaita (Minke Whale) ja kymmeniä ryhmiä Antarktiksien merikarhuja (Antarctic Fur Seal). Muutoin valasrikkailla vesillä ei ajankohdan aikaisuuden takia muita valaita juuri havaittu. Itse en ollut paikalla, kun reissun ainoat miekkavalaat (Orca) havaittiin laivan perästä.

Aamulla 13.10. oltiin päästy Etelämantereen niemimaan pohjoiskärjen suojaan Antarktiksien salmeen, Joinville Islandin eteläpuolelle. Sää muuttui puoleen päivään mennessä vähätuuliseksi ja aurinkoiseksi, joten stajista harjoitettiin tähystyskannelta. Joku koitti hyödyntää kaukoputkeakin, mutta kuten arvata saattoi, ei siitä tullut mitään. Laivan moottorien aiheuttama tärinä rungossa välittyi tripodin kautta kuvaan liian voimakkaana. Itse olin jättänyt putken suosiolla kotiin. Ahtojään alkaessa rupesi pian näkymään mustia pisteitä jäälautoilla, jotka lähemmäs tultaessa osoittautuivat jääpingviineiksi (Adelie Penguin, *Pygoscelis adeliae*). Myös hylkeitä löytyi rutkasti, ja lajit olivat nyt jäihin sopeutuneita, vaalean ruskeita rapuhylkeitä, harmaita täplikkäitä weddellinhylkeitä (ainoa hylje, joka viettää myös talven jäissä pitäen hengitysaukkoa yllä hampaillaan järsimällä ja kuolee yleensä noin 20-vuotiaana, kun hampaat ovat kuluneet loppuun) sekä ylensyöneen boakäärmeenhenkisiä, häijyn näköisiä merileopardia – pingviinien kauhuja ne.

Puolenpäivän jälkeen englantilainen Duncan tiirasi reissun ensimmäisen keisaripingviinin (Emperor Penguin, *Aptenodytes forsteri*), joka jökötti isona ja tyyriinä jäälautan reunalla. Muut olivat lounaalla, joten saatiin juhlia ja sitten elvistellä ruokailun suhteen ylipersoille kavereille. Ahtojään joukossa oli kilometrien mittaisia pöytäjäävuoria, mutta reitti niiden välistä löytyi yllättävän helposti, ja iltapäivällä keisaripingviinejä alkoi näkyä sukeltellessa kymmenittäin jäälauttojen välissä aurinkoisessa ja tyvenessä säässä. Myös ensimmäiset eteläntiirat (Antarctic Tern, *Sterna vittata*) alkoivat kiertelemään laivaa. Kun katsoimme yhtä isompaa jäävuoren reunassa kalastavaa tiiraparvea, se osoittautuikin koostuvan vaihteeksi lapintiiroista. Tiedä vaikka olisivat Suomesta kotoisin, vaan kovin kaukana kotoa joka tapauksessa.

Jäänmurttajamme Weddellin meren helpossa osassa.

Illalla murtaja puski itselleen lumimyrskyliittäjien saattamana paikan kiinteän jään reunasta, kun saavuimme lumen ja jään kokonaan peittämän Snow Hill Islandin luokse, missä keisaripingviinyhdyskunta sijaitsi. Keisaripingviinejä putkahtelinkin jälle murtajan eteläpuolella. Mahalaskun jälkeen ne nousivat pystyyn, ja alkoivat muutta mutkitta käpittää jään yli noin 17 km päässä olevan yhdyskuntansa suuntaan. Net kun eivät viitsineet kävellä, kelkkailivat vatsallaan hyvää vauhtia polkien vauhtia tuhdeilla kintuillaan.

Jäävuoria ja keisaripinviinejä.

Keisaripinviinejä koonteän ja ahtojään rajalla.

Kun avasin hytin ikkunan verhot 13.10. aamulla, näköalana oli jäälakeus ja jäävuoria sekä keisaripingviinejä. Aika eksoottista. Helikopterilennot alkoivat heti 08.00 jälkeen ja 10.00 mennessä kaikki noin 100 matkustajaa oli laskettu noin 15 km päähän murtajasta, mistä

matkaa pingviinien luokse oli vielä 2 km. Näin siksi, että kopterit eivät häiritsisi pingviinejä. Lisäksi jäällä olevan laskeutumispaikan ja pingviinyhdyskunnan välissä oli näkö- ja äänisuoja iso jäävuori. Laskeutumispaikalla oli myös kaksi isoa retkikuntatelttaa lepo- ja tuulensuojapaikkoina. Niissä oli lupa syödä (vain energiapatukoita, muuta ei saanut tuoda), muualla ei, jotta ei tule roskaa eikä kukaan ääliö yritä ruokkia pingviinejä... Oppaat valvoivat määräystä. Tämä on osa ohjelmaa, jolla turismin vaikutuksia minimoidaan. Auringonpaiste oli kirkas, se heijastui jäältä ja lumesta vieläkin voimakkaampana. Aurinkolasit ja aurinkoöljy olivat todella tarpeen: niiden käytöstä huolimatta silmät olivat arat ja kasvoja kuumotti illalla.

Käveltiin siis jään yli 2 km oppaiden merkitsemää reittiä keisaripingviinyhdyskunnan luokse. Lintuja on laskettu olevan noin 5000 yksilöä, mikä on keskikokoinen tämän lajin esiintymä. Snow Hill Islandin edustalla oleva yhteisö löytyi vasta vuonna 2004 (esim. Shirihain kirja ei sitä tunne, vaan sanoo että Snow Hillin luona ei ole enempää elämää). Keisaripingviinien tunnetut yhdyskunnat ovat yhtä lukuun ottamatta meren jäällä. Turismia säätelevien sääntöjen mukaisesti oli merkitty lipuilla raja sen varmistamiseksi, että vaadittavaa 15 metrin suojaetäisyyttä noudatettaisiin. Jos me pysyimmekin lippujen takana, eivät uteliaat pingviinit niistä välittäneet, vaan tulivat meitä ihmettelemään muutaman metrin päähän. Ne kävelivät tai liukuivat ohitsemme aivan vierestäkin, meistä näköjään mitään välittämättä. Outo tunne, villieläimet eivät pelänneet ihmistä. Tämä osoitti, kuinka kaukana sivistyksestä oltiin. Muualla ovat oppineet meitä syystä välttämään.

Keisaripinviini voi kasvaa 1,2 metriseksi ja painaa yli 40 kg. Se voi elää yli 30-vuotiaaksi ja kalastaessaan kalmareita sukeltaa noin 450 metrin syvyyteen. Ainoana lintulajina se pesii etelän talven mittaan, jolloin poikaset ehtivät aikuistua ennen lyhyen kesän loppua. Tämä mahdollistaa poikasen tuottamisen joka vuosi, kun taas kesällä pesivä samantapainen kuningaspingviini saa kasvatettua vain yhden poikasen 1,5 vuodessa.

Poikasina oli rutkasti, noin 3 kk ikäisiä pulskia (yli 5 kg) harmaa-musta-valkoisia untuvapalleroita. Ne olivat kuoriutuneet etelän talven kestäneen haudonnan jälkeen heinäkuun puolessa välissä. Uteliaita nekin. Kun emolintuja tuli jatkuvana virtana jään reunalta ruokkimaan poikasina, oli meteli melkein koko ajan huumaava kun linnut tööttäsivät ja kaklattivat. Ihmetellä sopii miten emot tunnistavat poikasensa pelkän äänen perusteella siinä kakofoniassa. Aikuisten ja poikasryhmien puuhailua seurattiin koko päivä, viimeiset ryhmämme poistuivat illalla 18.00 aikaan. Illallisella meteli laivan ruokasalissa oli yhtä kova kuin pingviinyhdyskunnassakin, kun innostunut joukko puhua pulputti myöhään yöhön!

Keisaripinviinyhdyskunta Snow Hill Islandin edustalla.

Aikuisia keisaripinviinejä.

Keisaripingviinin poikasia.

Sää oli alkanut muuttumaan aamulla 14.10. ja edellisen päivän aurinko oli vaihtunut pilviseksi ja tuuliseksi keliksi. Ohjelma oli sama kuin eilenkin, mutta itse asiassa pingviinit tuntuivat aktiivisemmilta kuin edellisenä päivänä. Retken ornitologin mukaan olikin niin, että edellisen päivän $+2^{\circ}\text{C}$ lämpö oli keisaripingviineille melkein liian kuuma, ja ne olivat vähemmän liikkeellä etteivät ylikuumenisi. Linnun lämmöneristyskykyhän on tarkoitettu kestämään talven jopa -60°C pakkaset ja sen päälle vielä jopa 80 m/s riehuvat lakijäätiköltä valuvat painovoimatuulet. Nyt isoja poikasryhmiä vaelteli itsenäisesti pitkin poikin ja kelkkailevat aikuiset tuntuivat liikkuvat paljon vikkelämmin. Yhdyskunnan seassa ja liepeillä oli myös parikymmentä etelänselkälökkia ja muutama keltatuppinokka. Olimme etsineet edellisenä päivänä turhaan etelämantereenkihujia (South Polar Skua, Stercorarius m McCormacki), mutta tänään tuo puute tuli korjattua yhden parin muodossa. Tuhteja poikasia nuo eivät tuntuneet jaagaavan, ja ärjympiä isomeriliitäjiä ei yhdyskunnan taivaalla näkynyt – laivan luona tosin muutamia liikkui.

Keisaripinviiniaikuisia ja -poikasia.

Kolmannen päivän ohjelma oli sama 15.10. eikä pingviinien puuhista saanut kylläkseen. Matkalla laskeutumispaikalta yhdyskuntaan (siis 15 km päästä ahtojään reunasta) löytyi weddellin hylje tuoreine kuutteineen railon reunasta. Ne nukkuivat meistä välittämättä puhuriksi nousseessa etelätuulussa, joka teki -13°C pakkasen kanssa päivästä koko retken purevimman. Kuten edellisinäkin päivinä olimme myös tänään hieman eri paikassa, jotta läsnäolomme vaikutus minimoituisi. Iltapäivällä tuli kuitenkin jo 13.00 aikoihin käsky takaisin helikoptereille. Etelätuuli kasasi paksua ahtojäätä murtajaa vastaan ja isoja jäävuoria siirtyi suuntaamme. Tässä tilanteessa kapteeni päätti, että oli aika lähteä hyvän sään aikana. Koska tilanne ei kuitenkaan ollut vaarallinen, hän päätti jättää lähdön seuraavaan aamun toivoen kelin aukeavan niin, että helikopterit voisivat etsiä railon pohjoiseen, avoimempaan ahtojäähän.

Seuraavana aamuna keli oli kuitenkin edelleen matala, eikä koptereita voitu lähettää. Murtaja haki reittiä tiukassa jääpaineessa isojen pöytäjäätövuorten välissä kauemmaksi Snow Hill Islandista, jonka rantaa vastaan tuuli pakkasi jäätä. Paksussa ahtojäässä ei kuitenkaan päästy koko päivänä kuin noin 1,8 km! Rupesi heräämään ajatus, että niinköhän kotiinpaluumatkan

lennot kohta menee puihin. Laivan ympärillä lenteli lumimyrskylieittäjiä, etelänselkälökkejä ja yksi isomyrskylieittäjä. Harvoissa railoissa kalasteli keisaripingviinejä. Aiemminkin Quarakin reissuilla ollut ranskalainen pariskunta kertoi juuttuneensa kerran Arktisilla vesillä juuri tällä murtajalla jäihin 7 vuorokaudeksi, kunnes atomikäyttöinen jäänmurtaja Yamal oli tullut aukaisemaan ladun. Meille moista apua ei tulisi, koska Etälämannerta sääntelevät kansainväliset sopimukset kieltävät ymmärrettävästi atomilaivojen käyttämisen näillä vesillä.

Tilanne ei näyttänyt paremmalta 17.10. sarastaessa, mutta tuuli oli jo kääntynyt parempaan suuntaan. Puolilta päivin kopteri onnistuikin lähtemään, ja pian päästiin sen ohjaamana isoon railoon ja sitä kautta avoimempaan, helposti murrettavan ahtojään vyöhykkeeseen. Matkalla pohjoiseen riitti hylkeitä, jää- ja keisaripingviinejä. Iltapäivällä aurinkokin taas näyttäytyi. Kaiken kaikkiaan keisaripingviinyhdyskunnassa vierailu oli onnistunut yli kaikkien odotusten. Sää oli suosinut (kun muistetaan, että paikka on yli 64 astetta eteläistä pituutta) ja jäätilanne oli sallinut helpolle helikopterilentoetäisyydelle pääsyn. Alun perin järjestäjät olivat pelänneet varhaisen vuodenajan jäätilannetta, ja heidän kakkossuunnitelmassaan oli laskettu jouduttavan jäämään yli 70 km päähän yhteisöstä. Tuolloin koko 4 päivän jakso ei olisi antanut mahdollisuutta kuin yhdelle 2 tunnin vierailulle yhdyskunnassa per nuppi (rajoittava tekijä helikopterilentäjien päivittäinen sallittu lentotyöaika). Kelpasi siis joukolla juhlia murtajan keulakannella onnistumista runsaalla totilla!

Varsin raukeina saavutimme 18.10. takaisin Antarktiksien niemimaan kärkeen Brown Bluffin 700 metriä korkean pystyjyrkänten luokse. Jyrkänten juurella oli merenrannassa lumesta vapaa murtumakiviranta, ja rannalla tuhansien jääpingviinien ja satojen valkokulmapingviinien (Gentoo Penguin, *Pygoscelis papua*) yhteisö. Paikka ei ole kaukana Paulet Islandin yli 100.000 jääpingviinin yhteisöstä, ja lienee sen sivukolonia. Jyrkänteellä pesi myös kapinmyrskylieittäjiä, ja alueella lenteli useita isomyrskylieittäjiä, mukaan lukien yksi kokovalkoinen lintu. Musta-valkoisia ja töyhtöpäisiä etelänmerimetsoja lenteli yhtä lailla alueella isoja parvia.

Nousimme maihin kumiveneillä yhdyskunnan reunalle, ja oppaat varmistivat taas, että suojaetäisyys säilytetään. Vaan taas kerran uteliaat tai meistä viis veisaavat pingviinit tulivat aivan viereen. Päin vastoin kuin eksoottisen pesimäsyklin omaavat keisaripingviinit, nämä lajit eivät olleet aloittaneet vielä edes hautomista, joten meno oli vielä aika rauhallista. Pesiiä tosin jo rakennettiin, ja kleptomanioiden hengen riivaamat jääpingviinit saivat välillä aikaan tiukkoja rähinöitä näpistäessään toisiltaan arvokkaita pikkukiviä nokallaan pesäkehän materiaaliksi. Suurimmilla kivillä oli oranssia ja keltaista jäkälää, ja muutama sitkeä tuppo sammalia. Ainoat kasvit koko matkalla.

Jääpingviinejä.

Valkokulmapingviinejä.

Iltapäivällä seurasi sitten lähtö takaisin pohjoiseen kohti Draken salmea. Suunnattomia jäävuosia ajalehti Länsituulten virran vietävänä itään, ja niiden jääkenttien vaikutuksesta ilma

muuttui sumuiseksi. Uutena lajina löytyi kuitenkin laivan edessä hetken puikkelehtinut etelänkeiju (Wilson's Storm Petrel, *Oceanites oceanicus*).

19.10. tuuli oli jälleen yllättävästi heikentynyt eikä laiva keikkunut kovinkaan pahoin. Aurinko puhkaisi pilvien läpi hetkittäin, mutta tuulen vähäisyyden takia merilinnutkin olivat vähissä, siniliitäjiä, kapinmyrskyläitä ja isomyrskyläitä. Sanottakoon sinänsä että 'isomyrskyläitä' on harvinaisen munaton nimi joutsenen kokoiselle hurjalle koukkunokkaiselle pingviinejä ja viiden tonnin painoisia merinorsunraatoja syöväälle petolinnulle. Kyllä se vanha kunnon 'etelänjättiläismyrskylintu' oli nimi paikallaan! Ja 'etelänjättiläismörkölintu' olisi vielä parempi. Jos Suomessa olisi sellaisia, niin eipä olisi meri- ja maakotkilla asiaa ruokinta-haaskoille, on nuo siksi kroonisen pahansuisia. Päivän piristykseenä ilmestyivät laivan ympärille pyörimään reissun ainoat prionit, kolme kyyhkyprionia (Antarctic Prion, *Pachyptila desolata*).

Sama helppo keli suosi meitä myös 20.10., kun tulimme aamulla Kap Hornin luo, ja saimme ihailta nyt kirkkaassa kelissä tuota kuuluisaa saarenkärkeä lähietäisyydeltä. Alueen monet mustakulma-albatrossien yhdyskunnat näkyivät muun muassa Kap Hornin katveessa, kun tyvenessä säässä meressä kellui 52 mustakulmaa isoina lauttoina. Saaristoon suojassa uusina lajeina tulivat etelä-amerikantiira (South-American Tern, *Sterna hirundinacea*) ja kymmenittäin sepelmyrskysukeltajia (Magellanic Diving Petrel, *Pelecanoides magellani*), jotka suorittivat oudon näköisiä sukelluksiaan laivan ympärillä, syöksyen veteen lähes vaakalennosta. Myös patagonian pingviinejä oli muutama näillä vesillä, yhteensä 6 yksilöä. Niiden kesäkausi ei ollut vielääkään ihan alkanut.

Satamaan saavuttiin aamulla 21.10.

5. Tulimaa ja paluu

Koska paluulentoni alkoi vasta 22.10. ehdin vielä tehdä pari kierrosta kaupungin ympäri. Kesä oli edennyt alkuunsa, minkä näki selvästi vihreäksi muuttuneista metsistä. Uusina lajeina tuli vastaan:

- chilenspääsky (Chilean Swallow, *Tachycineta myeni*)
- haarapääsky (Barn Swallow, *Hirundo rustica*, täällä talvivieras Pohjois-Amerikasta)
- etelä-amerikankurppa (South American Snipe, *Gallinago paraguaiiae*)
- isopreeriaturpiaali (Long-tailed Meadowlark, *Sturnella loyca*)
- andienvirtaorneero (Bar-winged Cincloides, *Cincloides fuscus*)

Sen sijaan esimerkiksi etelänmyrskylinnuista ja keltatuppinokista ei enää ollut jälkeäkään, lienivät jo enimmäkseen muuttaneet etelään kesäksi.

Isopreeriaturpiaali.

Paluu meinasikin sitten mennä reilusti mönkään, vaan Kira pelasti tilanteen. Hän soitti puolilta päivin 22.10. ja kertoi huomanneensa, että kaikki Ushuaian lennot on peruutettu siltä päivältä. Läksin niiltä sijoilta kentälle selvittämään tilannetta. Osoittautuikin, että lennonjohdon tutkalähestymisjärjestelmä on rikki. Ei siis todellakaan lentoja ainakaan sinä päivänä. Jonossa olevat argentiinalaiset epäilivät, ettei olisi ihan muutamana seuraavanaan päivänä. Koska olin ajoissa liikkeellä, sain viritettyä itseni ongelmitta ja räksytyksittä bussikuljetukseen 200 km pohjoiseen Rio Granden pikkukaupunkiin, josta oli vielä iltalento Buenos Airesiin. Aerolineas Argentinas järjesti asiat täysin ammattimaisesti. Vaan kun bussi lähti kahdelta ja lentoni olisi ollut vasta viiden jälkeen, niin ilman varoitussoittoa olisin tuskin tullut näin aikaisin kentälle – olisin varmasti missannut seuraavan päivän jatkolennon Buenos Airesista Madridiin ja sieltä kotiin.

Bussimatkan varressa näkyi etelänpyökkimetsässä kuolleen puun latvassa iso kokomusta lintu. Epätoivoisesta kiikarointiyrityksestä huolimatta en saanut kovaa ajavasta bussista sitä kunnolla tunnistettua. Chilen tulikärkineaaras? Kuka tietää, vaan muitakaan isoja kokomustia lintuja en alueella lintukirjasta keksinyt olevan.

Iltalento toimitti minut lopulta onnistuneesti puolilta öin Buenos Airesiin, mistä matka jatkui Suomen suuntaan. Kotona olin 24.10. iltapäivällä. Eteläisen pallonpuoliskon alkukesä vaihtui syksyksi päivässä. Vaan silti taitaa olla naama virneessä vieläkin matkan jäljiltä!

LAJILISTA

1. Keisaripingviini: tuhansittain
2. Jääpingviini: tuhansittain
3. Valkokulmapingviini: sadoittain
4. Myssypingviini: parikymmentä kahdessa parvessa
5. Kuningaspingviini: kymmenkunta yhdessä parvessa
6. Patagonian pingviini: 8
7. Jättiläisalbatrossi: ainakin 7
8. Kuningasalbatrossi: ainakin 4
9. Harmaapäälbatrossi: ainakin 3
10. Mustakulma-albatrossi: yli 100
11. Etelänmyrskylintu: yleinen
12. Tumمامyrskyliittäjä: 1
13. Jäämyrskyliittäjä: muutamia kymmeniä
14. Lumimyrskyliittäjä: yleinen ahtojäissä
15. Isomyrskyliittäjä: yleinen (myös 1 valkoinen värimuoto)
16. Isomeriliittäjä: muutamia kymmeniä lähempänä Kap Hornia

17. Nokiliitäjä: muutamia kymmeniä lähempänä Kap Hornia
18. Siniliitäjä: yleinen avomerellä
19. Kapinmyrskyläitäjä: yleinen
20. Etelänkeiju: 1
21. Kyyhkyprioni: 3
22. Sepelmyrskysukeltaja: kolmisenkymmentä Tulimaan saariston suojuissa
23. Etelänselkälökki: yleinen, myös etelämantereella
24. Patagonianlokki: yleinen Tulimaassa
25. Etelä-amerikantiira: yleinen Tulimaassa
26. Eteläntiira: harvakseltaan ahtojäissä
27. Lapintiira: yksi parvi ahtojäissä
28. Etelämantereenkihu: 2 Snow Hill Islandin luona
29. Chilenkihu: yleisehkö Tulimaassa
30. Keltatuppinokka: viitisenkymmentä
31. Isouikku: 1 aikuinen, poikanen ratsasti selässä
32. Oliivimerimetso: muutamia
33. Patagonian merimetso: parikymmentä
34. Etelänmerimetso: yleinen
35. Yöhaikara: 4
36. Andien iibis: yleisehkö
37. Harmaapäähansu: kymmenkunta
38. Valkopäähansu: yleinen
39. Tulimaanhansu: parikymmentä
40. Tukkasorsa: yleinen
41. Isoviuhtoja: 9 Ushuaian edustalla olevilla ulommilla luodoilla, ei kaupungin rannoissa
42. Pilkkaviuhtoja: yleisin sorsalintu
43. harmaatavi: kymmenkunta
44. patagonianhaapana: kymmenkunta
45. Suippopyrstösorsa: 3
46. Patagonianmeriharakka: ainakin 6
47. Chilenmeriharakka: ainakin 4
48. Etelä-amerikan hyökkä: yleinen
49. Etelä-amerikan kurppa: 1
50. Kalkkunakondori: 4
51. Andienkondori: 2
52. Eteläntöyhtökarakara: 2
53. Ruskokarakara: yleinen
54. Marsuhaukka: 3 Jotenkin ei nimensä mukainen, on varsin iso ja massiivinen peto
55. Suopöllö: 2
56. Täpläkorvakyyhky: yleinen (Buenos Aires)
57. Tulimaanorneero: 1
58. Tuhkavirtaorneero: 7
59. Andienvirtaorneero: 1, ruokki lentokentän luona olevan DC-3:n sisällä sijaitsevassa pesässä poikasia
60. Orneero: yleinen (Buenos Aires)
61. Andientulikulma: yleinen metsissä, äänekäs mellastaja
62. Tulisilmämonhiitta: 5
63. Nokinaamatyranni: yleinen avomailla
64. Kastanjaselkätyranni: kymmenkunta avomailla

65. Munkkityranni: 1 (Buenos Aires)
66. Naamioväijy: 1 (Buenos Aires)
67. Chilenpääsky: kymmenkunta
68. Haarapääsky: 2
69. Sarapeukaloinen: yleisehkö pensastomailla
70. Liekkivatsarastas: 7 (Buenos Aires)
71. Patagonianrastas: 11
72. Pampakirvinen: 4
73. Kottarainen: yleinen (Buenos Aires)
74. Sitruunasirkkunen: 1 (Buenos Aires)
75. Patagoniansirkku: 3
76. Etelä-amerikansirkku: yleisin varpuslintu
77. Punarintaturpiaali: 2 (Buenos Aires)
78. Isopreeriaturpiaali: yleisehkö
79. Patagonianvirhervarpunen: parikymmentä yhdessä parvessa
80. Varpunen: yleinen